

קו לחינוך

חג חנוכה שמח.
הצילון הפאן קו לחינוך
יופיע ב-07.12.13

הקו שלך למידע חינוכי

גיליון 424 ♦ יט' חשוון תשס"ח-כו' כסלו תשס"ח ♦ 29.11.2007-6.12.2007 ♦ משוגר למנויים בלבד
מו"ל ועורכת: סיגל בן-ארצי | עריכה: מיכל חביב | המערכת: זהבית 4 יבנה | טל. 03-6354484 | פקס. 050-6812066

מיצ"ב תשס"ז; פערים גדולים בין הישגי התלמידים היהודים והערבים

פערים גדולים לא פחות נמצאו בין הישגים של תלמידים מרקע מבוסס לאלו של תלמידים מרקע חלש

בבחינת המיצ"ב במתמטיקה הציון הממוצע נמוך מאוד ועומד על 56.9 בלבד. במגזר היהודי הציון הממוצע היה 61.3 ובמגזר הערבי - 45.9 בלבד. במבחן באנגלית לכיתות ה' היה הציון הממוצע 72.5. במגזר היהודי היה הציון הממוצע 74.5 ובמגזר הערבי - 68.6. בהשוואה בין ציוני תלמידים משכבות סוציאקונומיות שונות נמצאו הבדלים ניכרים בכל המקצועות. כך, למשל, הציון הממוצע במדע וטכנולוגיה לתלמידי כיתות ה' מרקע סוציאקונומי גבוה היה 75. לעומת זאת הציון הממוצע לתלמידים מרקע סוציאקונומי נמוך היה 59.5 בלבד. באוריינות בשפה עברית היה הציון הממוצע של התלמידים מרקע סוציאקונומי גבוה 75, בעוד שהממוצע של תלמידים מרקע סוציאקונומי נמוך היה 65.6 בלבד.

במקצוע המתמטיקה הפערים בין תלמידים מרקעים שונים הם הגדולים ביותר; הציון הממוצע של תלמידים מכיתה ה' ממשפחות מבוססות עמד על 65.8, בעוד שהציון הממוצע של תלמידי כיתות ה' ממשפחות חלשות עמד על 44.9 - מדובר בפער ממוצע של למעלה מ-20 נקודות - שני ציונים שלמים. את דו"ח המיצ"ב המלא ניתן לקרוא באתר קו לחינוך; www.kavnet.co.il

התוצאות הבינוניות ומטה של התלמידים הישראלים במיצ"ב תשס"ז, שהתפרסמו אתמול אחר הצהריים, אינן חידוש - הן חוזרות שוב ושוב מידי שנה. החידוש בנתונים שפרסמה הראמ"ה - הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, היה בעיקר הפערים הגדולים בין מגזרים ואוכלוסיות תלמידים שונות; בין תלמידים יהודים וערבים ובין תלמידים מרקע סוציאקונומי גבוה ותלמידים מרקע סוציאקונומי נמוך.

במבחני המיצ"ב החיצוני, שנערכו במהלך החודשים מאי-יוני 2007, נבחנו 937 בתי"ס, 3,164 כיתות, ו-80,040 תלמידים (כולל תלמידים בעלי צרכים מיוחדים, אך לא כולל חרדים). המבחנים התקיימו בכיתות ב', ה' ו-ח', אך הנתונים על כיתות ח' אינם נכללים בדו"ח בשל השביתות והעיצומים שנקט ארגון המורים באותה תקופה. מסתבר כי אז עמד שיעור הנבחנים בבחינות המיצ"ב החיצוניות, מכיתות ח', על כ-50% בלבד. הראמ"ה החליטה, כי שיעור השתתפות כזה אינו מייצג נאמנה את רמת הישגים במדינה כולה, ולכן אין לדווח על תוצאות המבחנים. בין הציונים המתפרסמים בדו"ח המיצ"ב; בבחינה במדע וטכנולוגיה לכיתות ה' היה הציון הממוצע 68. במגזר היהודי היה הציון הממוצע 72.5 ובמגזר הערבי - 60 בלבד.

גידול של 1.5% בנשירה בקרב בני נוער בגילאי 15-17

שרת החינוך צופה כי הנשירה עוד תחמיר השנה בגלל השביתה הארוכה

בחלוקה למגזרים עולה מהנתונים, כי 5.8% מבני הנוער היהודים בגילאים אלה לא למדו ולא עבדו. במגזר הערבי שיעור בני הנוער בגילאי 15-17 שנפלטו ממסגרות החינוך יותר מכפול; 13.8% אינם לומדים או עובדים.

כבר לפני מספר שנים התריע דו"ח מבקר המדינה, כי גופים רבים מדי בתוך משה"ח והשלטון המקומי מטפלים בבני נוער בסכנת נשירה ממערכת החינוך ובבני נוער נושרים, מה שמפחית את יעילות הטיפול.

האם משה"ח פועל לשיתוף פעולה בין הגורמים השונים ולא יגוים המשאבים שלהם כדי לפעול ביעילות רבה יותר כנגד תופעת הנשירה? בתשובה לשאלה זו ולשאלות נוספות לגבי פעילות המשרד השנה בתחום מניעת הנשירה נמסר ממש"ח, כי בחודש אוגוסט 2007 הוקם צוות משימה לצמצום ולמניעת נשירה בראשות של הממונה על הביקור הסדיר, מוטי בנאו. עוד נמסר, כי מסקנות צוות המשימה הוגשו רק החודש לעיונה של מנכ"לית משה"ח, שלומית עמיחי, ולכן לא ניתן עדיין לפרסמן.

ממש"ח נמסר עוד, כי קציני הביקור הסדיר של המשרד עובדים בתיאום ובשיתוף פעולה עם כל הגורמים הרלבנטיים ברשויות החינוך המקומיות.

שרת החינוך, יולי תמיר, הביעה השבוע דאגה מהתגברות תופעת הנשירה בקרב התלמידים כתוצאה מהשביתה הארוכה. שרת החינוך ציינה, שמשה"ח מקבל דיווחים על יותר ויותר תלמידים, בעיקר משכבות חלשות, שנקלטים במקומות עבודה ואומרים שלא יחזרו ללימודים. "זו תהיה מכה אנושה למערכת החינוך", הוסיפה תמיר. יש לציין, כי על פי נתונים שפרסמה בשבוע שעבר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, חלה גם אשתקד עלייה ניכרת בשיעור הנשירה ממערכת החינוך. שיעור הנשירה הכללי ממערכת החינוך עמד אומנם על 4.8% בלבד, אולם מהנתונים עולה כי בגילאים שבהם מתקיימת מרבית הנשירה, גילאי 15-17, שיעורה כפול.

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בישראל חיים כיום כ-346 אלף בני נוער בגילאי 15-17. מבין בני הנוער האלה 90.5% לומדים, 1.7% עובדים ואינם לומדים, ו-7.8% אינם לומדים ואינם עובדים. מדובר בעלייה של כ-1.5% משנת 2005, שבה לא עבדו או למדו 6.3% מבני הנוער בגילאים אלה. בחלוקה מגדרית עולה מהנתונים, כי 2.5% מהנערים בגילאי 15-17 עובדים ואינם לומדים ו-7.8% אינם לומדים או עובדים. מבין הנערות - 0.8% עובדות ואינן לומדות ו-7.8% אינן לומדות או עובדות.

מנהלת המינהל הפדגוגי; בניגוד לטענות - מעמד האגף לחינוך קדם יסודי שופר

מאת; לאה רוזנברג

סמנכ"לית משה"ח ומנהלת המינהל הפדגוגי, לאה רוזנברג, המכהנת גם כממלאת מקום מנהל האגף לחינוך קדם יסודי במשה"ח, מגיבה, אחת לאחת, לטענות על הידרדרות החינוך בגיל הרך, שהעלתה מנהלת האגף לשעבר, דליה לימור, ופורסמו בגיליון 422 של קו לחינוך.

ימי הדרכה - לטענתה של גב' לימור בדבר קיצוץ בימי הדרכה אין כל בסיס. בקדנציה שלה, היו 158 ימי הדרכה (כולל המרה של שעות). חלק מימים אלה הוקדשו לנושאים שבהם מטפלים אגפים ייעודיים במשרד, חלק הוקצו למתן שירותים מינהליים, כגון מענה לפניות הציבור שהופנו למנהלת האגף - ושבגינן נכנס לעובי הקורה מבקר המדינה. בעקבות דו"ח המבקר, נעשה שינוי מקיף, שתכליתו החזרת רוב ימי ההדרכה לייעודם, הדרכה לגננות באופן ישיר בעבודה בגני הילדים.

כיום מוקצים למטה האגף 66 ימי הדרכה, בנוסף ל-7 ימים לריכוז ארצי של הטמעת נושאי הליכה במגזרים דוברי הערבית, ו-4 ימים לריכוז ארצי בחינוך הממלכתי-דתי. שאר הימים הועברו למטרה הנזכרת.

בתשס"ו פותח מודל הדרכה חדש, על-פיו פועלות כיום 126 מדריכות בגני ילדים בתחומי הליכה, כחלק מתוכנית העבודה של החינוך הקדם יסודי.

תקני פיקוח - בשנים 1997-2003, בהן שימשה הגב' לימור כמנהלת אגף, עמדו לרשות המערכת 71 משרות פיקוח. בשנים 2004-2007 עומדים לרשות המערכת 76 תקני פיקוח. **המגזר הלא יהודי** - בתקופת כהונתה של הגב' לימור עמדו לרשות הפיקוח במגזרים דוברי הערבית 8.66 משרות פיקוח, היום עומדות למטרה זו 11.32 משרות.

מבחני הישגים - הטענה כי הגננות מתבקשות לעמוד במבחני הישגים אינה ברורה. אם הכוונה כי הגננת חייבת לעמוד בתוכנית העבודה - אכן כן. אולם אם הכוונה כי הילדים עומדים במבחני הישגים - לא היה לא נברא ואף לא משל היה.

ניהול האגף - גם אני כמו הגב' לימור סבורה כי ישנה חשיבות עליונה למינוי מנהל/ת אגף לחינוך הקדם יסודי, וכי יש חשיבות רבה למינוי האדם הראוי ביותר לתפקיד זה. ועם זאת, מיום שהגב' לימור עזבה את תפקידה היה שדרוג פורמאלי במעמד של מי שמילאה וממלאת את תפקידה. ד"ר אילנה זיילר הייתה מנהלת אגף א' מוסדות, ובתוקף כך אחראית לא רק על האגף לחינוך קדם יסודי אלא גם ליסודי ולעל יסודי. לאחר עזיבתה של ד"ר זיילר - קיבלתי החלטה לנהל אישית את האגף - כך שברור מעמדו של הגיל הרך בסדר הקדימויות שלי. אני מקווה כי בהתייחסות ל"הידרדרות" לא הייתה כוונתה של הגב' לימור להשוות בינה לבין ד"ר אילנה זיילר וביני בפרמטרים של מנהיגות, השכלה וניסיון.

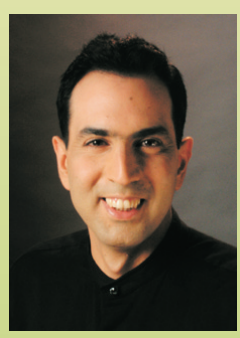
אתיקה מקצועית - ועוד לעניין העובדות - איש מקצוע הטוען כי המערכת הידרדרה - מחויב להעמיד את הפרמטרים עליהם מתבסס הטיעון להשוואה. אם הכוונה הייתה שיש לשפר, לעשות יותר, להרחיב ולהעמיק בנושא החינוך בגיל הרך - הדרך לעשות זאת בוודאי אינה על ידי הטלת דופי בצוות המקצועי באגף, שרובו ככולו מונה על ידי הגב' לימור. ביקורת היא דבר מבורך ורצוי, שכן זו הדרך לשפר, להרחיב ולהעמיק בנושא החינוך בכלל ובגיל הרך בהקשר זה. אך ביקורת הבאה מפי מי שעמדה בראש מערכת זו ונשאה בסמכות ובאחריות - מעוררת יותר משמץ של תמיהה לגבי מניעה.

מה הקשר בין חינוך, מזל טוב וחשיבה יצירתית?

ההרצאה מתאימה למפגשים חברתיים, חוגי בית וחדרי מורים

את התשובה תקבלו בהרצאה המשלבת הומור, הדגמות מתוחכמות, טיפים וכלים לשיפור היצירתיות, מפי רפאל כהן, מומחה לחשיבה יצירתית, מחבר הספר "האיש שהצליח לשנות את הסרט".

להזמנות; טל' 050-5363861
פרטים נוספים באתר; <http://www.raphael-cohen.com>

הפרטת החינוך; הון ושלטון

לטענת פרופ' דניאל גוטווין, מדיניות הממשלה היא להציג לציבור מערכת חינוך ציבורית כושלת במטרה לעודד את הפרטה

גוטווין סבור, כי הפרטת החינוך אינה חכמה גם מבחינה כלכלית. כאשר תקציב החינוך מקוצץ מרבית התלמידים מקבלים חינוך דל ורק מעטים רוכשים חינוך טוב בכסף. כך גורמת ההפרטה להרס המשאב החשוב ביותר של החברה הישראלית – ההון האנושי. לדברי גוטווין, כבר כיום מבוסס ההון האנושי בישראל על מדענים שלא נולדו ולמדו בארץ – בעיקר על מדענים שעלו מברית המועצות לשעבר.

גוטווין גם מייחס את הירידה במעמד המורה להפרטה. לטענתו, ככל שחלק גדול יותר ממערכת החינוך מופרט והופך להיות סחורה, כך גם הופך המורה לספק שירות, ומתבטלת הסמכות הפדגוגית שהייתה לו. לדבריו, מורים במספר גדל והולך מועסקים בחוזים אישיים דרך כל מיני גופים פרטיים – עמותות ופרויקטים. לטענתו, ניתן כיום למצוא בחדר מורים אחד מגוון ספקי שירותים, השייכים לכל מיני פרויקטים.

השפעת ההפרטה על הלמידה

לטענת גוטווין, תהליך ההפרטה משפיע גם תהליך הלמידה בביה"ס; מתהליך של הצמחת הילד והענקת ערכים ותרבות, הופך ביה"ס לגוף המונע מהילד תרבות. לדוגמה; אין יותר כמעט שיעורי אומנות, יש חוגים שמקבל תלמיד היכול לשלם עבורם. ההוראה הופכת לאקט צרכני ומאבדת את משמעותה.

לדבריו, מערכת החינוך היא הפרויקט הציבורי הגדול האחרון שלא הופרט עדיין לחלוטין ולכן פירוקה הוא יעד פוליטי-חברתי של מדיניות ההון-שלטון של הממשלה ושל עילית הממון הישראלית. לטענתו ועדת דברת, שנוהלה על ידי אנשי ההון, ביקשה להעניק למעשה הרשאה

למיון תלמידים על פי הכנסת ההורים. דו"ח דברת שולל אמנם מיון תלמידים על פי הישגים, גזע, מין ודת, אך אין הוא שולל מיון על פי הכנסת ההורים. לטענת גוטווין, משרד האוצר מנסה כיום ליישם את דו"ח דברת ב"דלת האחורית". זהו, לדעתו, הנושא שבלב המאבק עם המורים.

על ההורים לתבוע חינוך ציבורי טוב

גוטווין טוען, כי מערכת החינוך הציבורית בישראל אינה מכשירה כיום את התלמידים למצוינות אלא להיות עובדי שכר מינימום. לעומת זאת, יש בתי"ס פרטיים שמכשירים את התלמידים למצוינות.

לטענתו, הציבור הרחב, ובמיוחד אנשי המעמד הבינוני, אשם בהפרטת החינוך. במקום לתבוע את שיפור החינוך הציבורי, התמכר הציבור להיגיון הכוזב שחינוך טוב אפשר לקנות רק בכסף. יש לציבור את ההרגשה, כי אם הוא לא ירכוש בכסף חוגים ותוכניות חינוך חיצוניות אחרות, הילדים שלו יישארו מאחור. לדבריו, אפשר להיות ביקורתי על חולשת מדינת הרווחה, אבל אסור לציבור לקבל את העיקרון שחינוך שווה לצרכנות. רפורמה אמיתית בחינוך צריכה לייצר הסברה נרחבת. על הציבור להבין שהמורה אינו רוכל ידע, ושהפרטת החינוך היא הדרה אכזרית של ילדים משכבות חלשות, שהוריהם אינם יכולים לשלם עבור חינוך טוב.

אנשי חינוך ואקדמיה ופוליטיקאים משתמשים בשנים האחרונות בצירוף המילים "הפרטת החינוך". צירוף מילים זה הפך למעשה לסיסמה, וכדרכן של סיסמאות, רבים אינם יודעים מה פירושו. הפרטת מערכת החינוך בישראל הייתה אחד הנושאים המרכזיים ביום עיון, בנושא "חינוך פוליטיקה ותקשורת – יש על מה לדבר!", שערך בשבוע שעבר מכון מופ"ת בשיתוף עם המכון הישראלי לדמוקרטיה. ביום העיון הסביר פרופ' דניאל גוטווין מאוניברסיטת חיפה, כיצד מתקיימת הלכה למעשה הפרטת מערכת החינוך בארץ ומדוע היא כה מסוכנת לא רק לשכבות החלשות אלא גם למעמד הבינוני.

על הקשר בין שחיקה והפרטה

לדברי גוטווין, מתאפיינת מערכת החינוך בשני העשורים האחרונים בשתי מגמות בולטות – שחיקה והפרטה. לטענתו השחיקה והקריסה קיימות בכל מגזרי מערכת החינוך – החל מגן הילדים ועד ללימודי תארים מתקדמים באוניברסיטאות. השחיקה באה לידי ביטוי בהישגי התלמידים, כמו גם בהתמעטות המחקר האקדמי. הפרטת מערכת החינוך באה לידי ביטוי בגידול עצום של ההוצאה הפרטית לחינוך לעומת צמצום ניכר בהוצאה הציבורית למטרה זאת. גוטווין טוען, כי ההפרטה והשחיקה אינן שתי מגמות נפרדות, אלא מתקיים ביניהן קשר של סיבה ותוצאה; תהליך ההפרטה הוא הגורם העיקרי לשחיקתה של מערכת החינוך. "לא מדובר פה בכשל – זו שיטה", טוען גוטווין. לדבריו בישראל קיימת מדיניות מכוונת של הרס מערכת החינוך הציבורית מתוך כוונה להפוך אותה ל"ביזנס".

גוטווין טוען, כי "כל החוכמות של נערי האוצר", לדוגמה הטענה כי אם המורים יעבדו יותר הם יקבלו יותר, מכוונת למטרה אחת; להפריט את החינוך הציבורי, כמו שנעשה בעשור הקודם למערכת הבריאות. לדבריו מערכת החינוך נמצאת כיום באותו מדרון חלקלק שבו הייתה מערכת הבריאות בתחילת שנות ה-90; הממשלה טפטפה לציבור שוב ושוב שהמערכת הציבורית גרועה ולא יעילה. הממשלה כמובן לא ציינה, כי מערכת הבריאות הפכה ליעילה פחות בגלל קיצוצים ניכרים בתקציביה. המעמד הבינוני "קנה" את נימוקי הממשלה ובמקום לדרוש תוספת תקציבים לבריאות תמך בהפרטה או לפחות לא התנגד התנגדות נמרצת לכך. התוצאה – כיום מערכת הבריאות היא פרטית לכל דבר; השירות לציבור לא השתפר ואף הורע, וגדלו רק רווחי חברות הביטוח. "אם תסתכלו היום על מערכת הבריאות תוכלו לראות כיצד תהיה מערכת החינוך בעוד 7-8 שנים, מתריע גוטווין.

השפעת ההפרטה על מעמד המורה

מדוע ההפרטה כה מסוכנת לחינוך? לדברי גוטווין, כאשר החינוך מופרט הוא הופך יותר ויותר לסחורה שאינה בהישג ידן של השכבות החלשות. לטענתו מערכת החינוך, שהייתה בעשורים הראשונים של המדינה כלי לצמצום פערים, הפכה לכלי להעמקת פערים.

פרופ' דניאל גוטווין מרצה על הפרטת החינוך. צילום: מכון מופ"ת.

השליחות החינוכית של התקשורת

לטענת הפרשן משה נגבי, למרות שהתקשורת מתנערת מכל שליחות חינוכית היא כיום ה"מחנך" העיקרי של הילדים

התארגנות של עובדים. "לא תמצאו שביתה שזכתה לתמיכה נלהבת של עיתון ב-15 השנים האחרונות", הוסיף נגבי. לדבריו, הגישה המרכזית של כלי התקשורת בראשית שביבת המורים הייתה לעשות לה פרסונליזציה; להתייחס בעיקר לדמותו של רן ארז, מנהיג השביתה, ולא לערכים שעומדים מאחוריה.

נגבי מצביע על כך שהיחס של התקשורת לשביבת המורים השתנה רק בשבועיים האחרונים. את המעבר לתמיכה במורים הוא מייחס לתרבות הרייטינג – התקשורת הבינה כי הציבור הרחב תומך בדרישות המורים. לדבריו, התקשורת אינה יכולה לפעול נגד הציבור לאורך זמן, כי היא תאבד מהרייטינג שלה. עם זאת הוא צופה, כי התקשורת תשוב להתנגד לשביתה, אם האהדה הציבורית אליה תפחת. השחיתות היא סיבה נוספת שנגבי מייחס לכך שהתקשורת לא מנסה לחנך לערכים. לדבריו, חלק ניכר מכלי התקשורת נגועים בשחיתות – ומי שמושחת אינו מעוניין בדרך כלל לחנך לטוהר מידות ויושר.

כך, למשל, כבר בשנות ה-30 מצאו מחקרים קשר חזק בין עישון למחלת הסרטן, אבל התקשורת לא פרסמה עובדות אלו למעלה מחמישים שנה, בגלל לקוחותיה – חברות הטבק.

סיבה נוספת לכך שהתקשורת לא עוסקת בחינוך ערכי היא תרבות הרייטינג. התקשורת מפרסמת רק את המושך והדרמטי וכל נושא מוצג כתחרות או מאבק בין כוחות, דבר שהוא, לטענתו, עיוות נורא של החיים האמיתיים.

גם בדרך הצגת הדברים חוטאת התקשורת לדעת נגבי. כך, למשל, לקראת יום הילד הבינלאומי שחל החודש, יצאו העיתונים בכותרות גדולות בנושא שמות הילדים הפופולריים ולא עסקו בנושאים חשובים, כמו בקיפוח ילדים.

נגבי מסביר מדוע היו מרבית כלי התקשורת נגד שביתת המורים, לפחות בשבועות הראשונים. לדבריו, העיתונות באופן מסורתי תמיד נגד שביתות. הסיבה לכך היא, שבעלי העיתונים הם בעלי הון ומשמשים בעצמם כמעסיקים, ולכן זה טבעי שהם יהיו נגד

הפרשן המשפטי של קול ישראל, עו"ד משה נגבי, אמר ביום העיון של מכון מופ"ת, כי בקרב מרבית אנשי התקשורת המילים "שליחות חינוכית" נתפסות כמילים גסות. התקשורת שוב אינה נחשבת לגורם חינוכי. למרות זאת, טוען נגבי, כי התקשורת כיום היא הגורם המחנך העיקרי של הילדים, גם אם אינה מודעת לכך. לדבריו, הילדים היום מושפעים מהטלוויזיה ומהאינטרנט הרבה יותר מאשר ממערכת החינוך. לטענתו, הטלוויזיה והאינטרנט מעבירות פעמים רבות לילדים מסרים אנטי חינוכיים. לדעתו חלק מתפקיד התקשורת הוא לחנך; להעביר ידע ולהנחיל ערכים, כמו ההבחנה בין טוב ורע, אבל דעה זו אינה פופולארית בין עמיתיו.

נגבי מפרט את הסיבות מדוע התקשורת אינה מעבירה כיום מסרים חינוכיים – ערכיים לציבור. סיבה מרכזית לכך היא, שהתקשורת הפכה לעסק כלכלי – מסחרי, שייעודה העיקרי הוא למכור את הציבור למפרסמים. לטענתו, השיקול המסחרי מביא לכך שהתקשורת מעלימה מהציבור מידע חשוב.

שרי חינוך לשעבר מדברים על מצב החינוך

המשאבים לעלויות הגדולות. ח"כ הרב יצחק לוי טען ביום העיון, כי הפגנת המורים בכיכר רבין הייתה הפעם הראשונה שציבור גדול יוצא להפגין בנושא ערכי ולא פוליטי או מדיני. לדעתו הציבור הגיע להפגנה לא רק בגלל משכורות המורים, אלא בעיקר כמחאה על מצוקת מערכת החינוך. לטענתו הממשלות האחרונות קיצצו כמעט בכל תחום במערכת החינוך ובמיוחד בפעילות לצמצום פערים, למשל של אגף ש"ר. "במצב כזה איני מתפלל שגורמים פרטיים נכנסים למערכת. אי

אפשר למנוע מההורים לבקש את החינוך הטוב ביותר עבור ילדיהם ואף לשלם עבורו, אם המערכת הציבורית אינה נותנת מענה מספק", ציין לוי. לדבריו מערכת החינוך הציבורית במהותה היא מצוינת, אך הממשלה לוקחת אותה כל פעם יותר ויותר אחורנית. לאנשי החינוך בשטח יש יוזמות רבות ורצון טוב לחנך, אך הממשלה אינה נותנת להם כלים לעשות זאת. הממשלה לא מנצלת את הפוטנציאל המצויין של אנשי החינוך. "אני לא נגד הפרטה בצורה גורפת, אבל איני מוכן לקבל את התנערות הממשלה ממערכת החינוך", הוסיף לוי.

ח"כ לוי גם טוען, שכאשר ראש הממשלה או אנשי האוצר מדברים על תוספת של 7 מיליארד ש"ח לחינוך זו "אחיזת עיניים"; חלק ניכר מסכום זה הוא הפרשי שכר שבין כה וכה מגיעים למורים והחלק האחר יחולק לחמש שנים. לטענתו הממשלה אינה מציעה תוספת אמיתית להשקעה בחינוך, למרות שיש מספיק כסף לעשות זאת.

ברב שיח שהתקיים ביום העיון, התבקשו שלושה שרי חינוך לשעבר לחוות את דעתם על מצב מערכת החינוך ועל ההשפעה של הפוליטיקה והתקשורת עליה.

לדברי שולמית אלוני, הממשלה אינה יכולה להתנער מהמחויבות שלה לחינוך. לדבריה, ישראל היא מדינה שמרבית אוכלוסייתה היא של מהגרים ובני מהגרים ולכן החינוך צריך לעמוד בחשיבות עליונה כגורם המאחד המרכזי. לטענתה, האיום הגדול על מערכת החינוך אינו ההפרטה, אלא הקיצוץ בתקציבים. בנושא השפעת

כלי התקשורת על החינוך, טוענת אלוני, כי התקשורת הפכה לכלי בידורי בלבד. לטענתה, אפילו בתוכניות השיח בטלוויזיה המטרה העיקרית היא הקהל; הצגת הדברים היא שטחית ומהירה וקיימת מגמה של יצירת עימותים קולניים בין הדוברים. לטענתה, רייטינג הוא הדבר החשוב ביותר לתקשורת, ולכן היא אינה מתגייסת לנושאים ערכיים כמו חינוך.

לדברי אהרון ידליון, בתקופת כהונתו כסגן שר חינוך וכשר חינוך, הייתה הבעיה העיקרית של מערכת החינוך

בניית "יש מאין"; בגלל גלי העלייה לא היו מספיק בתי"ס ולא מספיק מורים. ההכשרה של המורים הייתה מהירה ונמשכה שנתיים, הועסקו מורים לא מוסמכים, ובכל זאת הישגי מערכת החינוך היו טובים. ידליון הוסיף, כי הדבר היחיד שעליו הוא מכה על חטא במערכת החינוך בעשורים הראשונים לקיום המדינה הוא קיפוח החינוך במגזר הערבי, בשל הצורך להקצות את מרבית

שרי החינוך לשעבר, ח"כ הרב יצחק לוי, אהרון ידליון ושולמית אלוני, מדברים על מצב החינוך. צילום: מכון מופ"ת.

■ שיפור הישגים והפחתת אלימות באמצעות מדיטציה – המדיטציה הטרנסצנדנטלית, המוכרת בעולם המערבי משנות הששים של המאה ה-20 מגיעה גם למערכת החינוך. בימים אלה מתבססת על השיטה תוכנית לשיפור הישגים ולהפחתת אלימות בבתי ה"ס בשם "חינוך מבוסס תודעה", המיושמת ב-30 מדינות. את הכנסת המדיטציה לחינוך ניתן לייחס במידה רבה לפעילותה של קרן בינלאומית, שהקים במאי הקולנוע האמריקני, דייוויד לינץ'. הקרן תומכת ביישום תוכנית חינוך מבוסס תודעה בבתי"ס ברחבי העולם. השבוע השתתפו מאות אנשי חינוך במספר כנסים להצגת התוכנית, שערך "המכון הישראלי למדע האינטליגנציה היצירתית". אורח הכבוד והמרצה העיקרי בכנסים היה ד"ר אשלי דינס, מנהל ב"ס פיירפילד במדינת איווה שבארצות הברית, ומחלוצי יישום התוכנית. דינס הפך את ביה"ס שלו, בעזרת הוראת המדיטציה לתלמידים, ממוסד בעל הישגים נמוכים ואקלים אלים לאחד מבתי"ס המצטיינים בארה"ב. כיום מיושמת התוכנית חינוך מבוסס תודעה בכ-180 בתי"ס ברחבי העולם, שמרביתם אופיינו בהישגים נמוכים וברמת אלימות גבוהה של התלמידים. לטענת דינס, יש כיום רשימת המתנה של כ-2,000 בתי"ס המבקשים להצטרף לתוכנית. במסיבת עיתונאים, שהתקיימה בשבוע שעבר, אמר דינס, כי החינוך המודרני אינו

מאפשר לפתח את הפוטנציאל להצטיין הקיים בכל תלמיד. לטענתו מערכת החינוך בנויה כיום רק על מבחנים, תהליך הלמידה מוגבל, והתלמידים מנומנים או מתוחים מאוד. לדבריו תוכנית חינוך מבוסס תודעה מחזקת את המוח הקדמי של התלמיד, שהוא למעשה המנכ"ל של שאר חלקי המוח, ואת התיאום בינו ובין שאר חלקי המוח. התוצאה היא מצב של ערנות רגועה אצל התלמיד ושקט פנימי, המשפרים לעין ערוך את קליטת המידע וניתוחו. לדברי דינס, מפחיתה המדיטציה בצורה ניכרת את המתח שנוצר בקרב התלמידים כתוצאה מהדרישה לדחוס עוד ועוד ידע. מתח זה מביא, לטענתו, בני נוער רבים לפנות לחומרים מסוכנים, כמו סיגריות, סמים ואלכוהול. במסגרת התוכנית מוכשרים המורים ללמד את התלמידים כיצד לערוך מדיטציה בקורס קצר בין שבעה שלבים. בביה"ס מקיימים התלמידים בצוותא מדיטציה של כ-15-10 דקות, בתחילת יום הלימודים, ומדיטציה נוספת במשך זמן דומה בסיומו. לבתי"ס בישראל מוצע קורס ההכשרה לתוכנית בעלות של כ-1,750 ש"ח לתלמיד. נציגי המכון הישראלי למדע האינטליגנציה היצירתית מביטחים, כי קרן לינץ' תסייע במימון התוכנית לבתי"ס שיתקשו לתקצבה. עוד נמסר, כי משה"ח אינו מתנגד ליישום התוכנית בבתי"ס במסגרת של חוג העשרה, כל עוד היא מופעלת על ידי מורים מביה"ס

ולא על ידי גורמים חיצוניים. פרסים והישגים

■ מהריאלי בחיפה להוליווד – תלמידים ממגמת "קולנוע, תקשורת וטלוויזיה" של ב"ס הריאלי בחיפה, זכו בשבוע שעבר בשני המקומות ראשונים ב"פסטיבל הסרטים הבינלאומי לסרטי סטודנטים בהוליווד". התלמידים זכו במקומות הראשונים בקטגוריית התחרות לבתי"ס תיכוניים. בפרס "הסרט הדרמטי הזר הטוב ביותר", זכה הסרט "15 דקות". יוצרי הסרט הם נועה ברש, טל גרנות, אורי בירגר ואסנת שניר. בפרס "הסרט הדוקומנטרי הזר הטוב ביותר" זכה הסרט "לולה". יוצרי הסרט הם שלכת יזרעאל, אדווה חי, דניאל מכלוף, גל הכהן, ונועה גסטפרוינד. מהריאלי נמסר, כי זו השנה השנייה שתלמידים מביה"ס זוכים בפרסים ראשונים בתחרות זו.

תלמידי הריאלי מציגים את תעודות הזכייה.

במיני ישראל; תוכניות לימודים ייחודיות לתלמידי בתי הספר לרגל 60 שנה למדינה

מיני ישראל, פארק הדגמים שבלטרון, פיתח לאחרונה תוכניות לימודים ייחודיות לרגל 60 שנה למדינה, המיועדות לתלמידי בתי הספר. התוכניות מתייחסות לנושאים כגון ציונות, יהדות, מורשת ישראל, סובלנות, ידיעת הארץ, הכרת הארץ, דמוקרטיה ועוד. עד כה נרשמו לתוכניות אלו עשרות בתי ספר, המגיעים למיני ישראל במסגרת בית ספרית מאורגנת, הכוללת גם את הורי התלמידים. בפארק צוות מקצועי, שנפגש עם בית הספר לתאום ציפיות והתאמת התוכנית, כאשר לכל כיתה מוצמד מדריך. כך ניתן להתאים את חומר הלימוד לרמת הכיתה. הפארק שם דגש על דרישות משרד החינוך ועל 100 מושגי יסוד בציונות. כמו כן, ניתן לשלב את התוכנית של מיני ישראל עם תוכניות הלימודים הבית

המאפשרים לימוד רחב מעמיק לפי צרכי בית הספר (כגון 60 שנה למדינה, 40 שנה לאיחוד ירושלים, חבלי הארץ ועוד) ומסלול בית ספרי ייחודי הכולל תוכנית סיורים המתבססת על תוכנית הלימודים והחזון הבית ספרי. מסלול ייחודי "בנתיבי 60 למדינה", מציע סיורים חווייתיים מרתקים עם קבוצות האתרים המהווים ציוני דרך לכל אחד מעשורי המדינה, "פעילות מיני ט"ו בשבט" להכרת חבלי הארץ והצומח האופייני לו בגובה העיניים של הילדים (מיניאטורי), וחגיגת מיני ביכורים לעולים לרגל לירושלים. במסגרת פעילות זו תלמידי בתי הספר יצעדו על פי המסורת עתיקת היומין בשבילי מיני ישראל בשיר ובריקוד וישתתפו בטקסי ביכורים ברחבה הקרובה לירושלים באווירה של פעם... כל קבוצה

תלמידים בפעילות במיני ישראל; הדלקת נרות בחנוכה.

ספריות במסגרת פעילות המשך. הנהלת הפארק אף פיתחה מודל ייחודי לפעילות אינטראקטיבית מתמשכת בין בתי הספר לפארק. בין הנושאים שניתן להפעיל; מדינה וממשל, התפתחות היישוב, חצר כנרת, תל חי, המושב והקיבוץ, היציאה מהחומות, הקמת תל אביב, המקומות הקדושים, חינוך לסובלנות, טופוגרפיה ועוד. תוכניות הלימוד, שנבנו במיוחד לרגל 60 שנה למדינה, מציעות מסלולים לבחירה לבתי הספר, ביניהם סיור בודד לבחירה מתוך 25 נושאים המותאמים לתוכנית הלימודים, סדרת סיורים נושאים

תשחזר את מסלול ההליכה בהתאם למקום ממנו היא באה בארץ ולאחר הטקס ימשיכו הילדים בסיור והפעלות בסימן 60 שנה למדינה. עוד במסלולי הלימוד לבתי הספר במיני ישראל: סיורים בשבילי הארץ, הכרת מפת הארץ וחבליה, פעילויות ניווט וטופוגרפיה, סיורים לימודיים-חווייתיים בנושא בתי כנסת ואתרים קדושים ליהודים, פעילות רחבה להכרת ירושלים בגובה העיניים וכן סיורים בנתיבי לוחמים לירושלים ופעילויות בנושא סיפורי קרבות ומורשת ושחזור אירועים.

■ זכויות הילד – לקראת יום זכויות הילד הבין-לאומי, שחל בשבוע שעבר, ערכה מנהלת המחוז, אורנה שמחון, ישיבת פיקוח מיוחדת בנושא זכויות הילד. "יש לזכור תמיד, שהילדים אינם רכוש וגם לא אמצעי להגשמת מטרות – הם המטרה עצמה", אמרה מנהלת המחוז בישיבה. ממחוז צפון נמסר, כי לקראת יום זכויות הילד התקיים בבית ההסתדרות בנצרת יום עיון לגננות במגזר הערבי. באירוע השתתפה הממונה על זכויות הילד במשה"ח, טובה בן-ארי. ביום העיון הרצו מטפלים ומנהלים משירותי הרווחה בנושאים; "סביבה אלימה והשלכותיה על הילדים", "חובת הדיווח על חשד בהתעללות" ועוד. כמו כן הרצה הקאדי, עבד אלחכים סמארה, בנושא "הדת וזכויות הילד".

■ הבריאות בנפשנו – עובדי המינהל והמפקחים של מחוז צפון השתתפו בשבוע שעבר ב"יום של בריאות". את היום יזמה והפיקה המפקחת על תחום הבריאות במחוז, ענת דהאן. במסגרת היום הוצבו בכניסה למשרדי המחוז דוכני הסברה בנושאי הבריאות, ותערוכה של צמחי תבלין ומרפא מהחווה החקלאית בעראבה. מהמחוז נמסר, כי בתחילת היום השתתפו אנשי המינהל והמפקחים במגוון פעילויות גופניות, כמו התעמלות אירובית וטאי צ'י. במהלך הפעילויות לבשו עובדי המחוז תלבושת ספורט אחידה, שעליה נכתב "הבריאות בנפשנו במחוז הצפון". בהמשך היום האזינו אנשי המחוז להרצאות בנושאים; "תזונה נבונה – איך לאכול נכון גם בעבודה", "עידוד הפעילות הגופנית", "הפגת מתחים בהרפיה", "עזרה ראשונה", "שימוש בצמחי תבלין ומרפא" ועוד. במהלך היום גם התקיימה ישיבת מפקחים מיוחדת בנושא "קידום הבריאות במחוז – מה הלאה?".

צוות מחוז צפון בפעילות ב"יום של בריאות". במרכז מנהלת המחוז.

מחוז חיפה

■ מקדמה – ראש עיריית חיפה, יונה יהב, הצטרף בשבוע שעבר לראשי רשויות במספר הולך וגדל, המשלמים שכר למורים השובתים. יהב החליט להעביר השבוע למורי התיכונים

בחיפה מקדמה בגובה 80% משכרם. יש לציין, כי המקדמה תנוקה משכר המורים בהמשך השנה, לאחר שתסתיים השביתה. יהב גם פנה במכתב אישי למורים המשתתפים בשביתה. במכתבו מציין ראש עיריית חיפה, כי הוא מחזק את ידם של המורים ומביע תמיכה במאבקם, שלדבריו הוא "צודק, חשוב ונכון". יהב מוסיף במכתבו; "שנים רבות קוצצו ביד קשה תקציבי החינוך, עד כי נותרו רק עור ועצמות. עיון בטבלת תקציב החינוך העירוני מלמד, כי משנת 2004 ועד היום עלה מימון העירייה ב-35% ואילו חלקה של המדינה בשנים אלה ירד בחזילה. המאבק שלכם הוא המאבק של כולנו".

■ תחרות בונה – מנהל המחוז, אהרון זבידה, וצוות מפקחים ביקרו בשבוע שעבר בבית"ס טשרניחובסקי בחיפה. בבית"ס לומדים 361 תלמידים. ממחוז חיפה מסר, כי בבית"ס ממוקם בקרבת בית"ס הפרטי ליאו באק, שפתח מספר כיתות מקבילות. עוד נמסר, כי הנהלת בית"ס טשרניחובסקי החליטה להתייחס לתחרות שנכפתה עליה כאל אתגר, בין היתר באמצעות הקטנת מספר התלמידים בכיתות א'. בבית"ס גם מופעלת תוכנית לפיתוח החשיבה של התלמידים, המשולבת עם הוראת כישורי שפה ומחשבים. במסגרת התוכנית למדו תלמידי כיתות ו' כיצד לשווק את בית"ס. התלמידים הציגו בפני מנהל המחוז והמפקחים עבודות כתובות ונאומים, שהכינו כדי לשכנע את ההורים בשכונה שכדאי לשלוח את ילדיהם ללמוד בבית"ס. ממחוז חיפה נמסר, כי מאמצי בית"ס הוכיחו את עצמם, והוא זוכה לאמון מצד הורי התלמידים בשכונה. לבית"ס גם הנהגת הורים פעילה, היוזמת מגוון פעילויות התנדבות למענו.

בסיום הביקור אמר מנהל המחוז, כי התרשם מהיזמות החינוכית שפותחו בבית"ס ומהישגיו הגבוהים בלימודים.

מחוז תל אביב

■ זכאות לבגרות – תוצאות בחינות הבגרות הבית ספריות של קיץ תשס"ז הועברו לאחרונה לעיריית בת ים. מהתוצאות עולה, כי שיעור הזכאות לבגרות בקרב בוגרי י"ב בתשס"ז עלה אשתקד ב-5.5% והוא עומד כעת על 57.54%. בעירייה סבורים, כי לאחר מועדי החורף, שבהם ישלימו בגרויות במקצוע או שניים בוגרי י"ב נוספים, יגדל שיעור הזכאות עוד יותר.

עיריית בת ים זוקפת את העלייה בשיעור הזכאות לבגרות לשורה של תוכניות שהיא מפעילה בשנים האחרונות בשיתוף עם משה"ח בחטיבות העליונות. בין התוכניות;

מערך תגבורים לימודיים לתלמידים שהתקשו במקצוע אחד עד שלושה, הכנסת כיתות אתגר, שבוגריהן נבחנים לבגרות, לכל שמונת בתיה"ס המקיפים בעיר ועוד. מערכת החינוך בבת ים הומלצה אשתקד על ידי מנהלת מחוז תל אביב, אורלי פרומן, לקבלת פרס החינוך הרשותי לשנת תשס"ז. החודש ביקרה בעיר ועדת הפרס הארצית, בראשות של סמנכ"ל בכיר למינהל במשה"ח, גד אביקסיס. הוועדה נפגשה עם ראש העיר, שלומי לחיאני, ועם מפקחי משה"ח בבת ים ואנשי מינהל החינוך.

מחוז דרום

■ למרות הקסאמים – ביה"ס היסודי-מדעי אמי"ת בשדרות, זכה השבוע בפרס החינוך של רשת אמי"ת. מהרשת נמסר, כי למרות הקסאמים שמסביב, מצליחים מנהלת ביה"ס, דינה חורי, וצוות המורים והעובדים להשרות בבית"ס אווירה חמה ורגועה. בבית"ס אף הוקם "חדר שלוה", המיועד לתלמידים הסובלים מחרדות ומחוסר יכולת להתמודד עם קשיים מסוגים שונים. בחדר פוגשים התלמידים יועצים ומטפלים המסתייעים בבעלי חיים, אומנות ופסיכודרמה, ובמטפלים משפחתיים.

בצד הלימודי מתקיימות בבית"ס תוכניות העשרה מורחבות באסטרונומיה, איכות הסביבה, פיתוח חשיבה, עידוד ליזמות, אלקטרוניקה, מחשבים, מוסיקה, תנועה, אומנות, אוריגמי וספורט.

לדברי מנכ"ל רשת אמי"ת, ד"ר אמנון אלדר, "למרות האיומים והקסאמים, ואולי בגללם, הצליחה הנהלת ביה"ס מתוך אמונה גדולה, אהבה ומסירות אין קץ, להציע את ביה"ס למקום בו הוא נמצא היום, ולהטמיע את התחום החינוכי-ערכי בתלמידים בצורה המשמעותית ביותר".

בטקס שערכה רשת אמי"ת השבוע, הוענק פרס חינוך נוסף למרכז הטכנולוגי אמי"ת באשקלון. בבית"ס לומדים תלמידים מכיתות ט'-י"ב, שנשרו מבתי"ס רגילים. התלמידים לומדים חשמלאות רכב, עיצוב הרהיט, מינהל ועיצוב שיער. כמו כן, הוענקו בטקס פרסים למורים מצטיינים של הרשת.

מכון מופ"ת
בית ימי למחקר ופיתוח חינוכי
במסגרת ענפי חינוך ורווחה במגזר
יום עיון בנושא:
בין מוח לחינוך - מדע העצב, קוגניציה וחינוך
בחסות צוות החשיבה הבין-אוניברסיטאי בנושא זה, הפועל ביוזמתו ובתמיכתו של המדען הראשי של משרד החינוך יתקיים ביום שני, ח' בטבת תשס"ח 17 בדצמבר 2007 במכון מופ"ת
התכנית המלאה:
www.mofet.macam.ac.il/iun/#4